

PAIKALLISEN POLIISITOIMEN RESURSSOINTI

Poliisitoimen resursseja koskeva julkinen keskustelu on painottunut kokonaisresurssien riittämättömyyteen; vähemmässä määrin on sen sijaan käsitelty sitä, miten nykyiset resurssit voitaisiin jakaa mahdollisimman optimaalisesti niin alueellisesti, paikallisesti kuin tehtäväkohtaisestikin.

Esimerkiksi vuonna 2000 poliisitoimeen momentilla 26.75.21 osoitetun toimintamäärärahan käyttö oli noin 2.920 miljoonaa markkaa eli 491 miljoonaa euroa. Näillä varoilla rahoitetun henkilöstön kokonaismäärä oli 10.654.

Tarkastuksessa on selvitelty, millä perusteilla paikallispoliisille tulevat toimintamäärärahat jaetaan, missä määrin käytössä olevat rahoitukselliset menettelytavat tukevat resurssien tehokasta ja tuloksellista käyttöä, miten poliisin toimintaympäristössä, strategialinjauksissa ja painopistealueissa tapahtuvat muutokset heijastuvat rahanjakoon sekä miten laadulliset ja koulutukselliset tekijät otetaan huomioon resurssisuunnittelussa ja resurssien hyväksikäytössä.

Tarkastus toteutettiin laatimalla lääninhallituksille ja valituille paikallispoliisin yksiköille (14 kpl) aihepiiriä koskevat kysymykset. Kussakin kohteessa käytiin syventävät keskustelut etukäteen kirjallisesti saatujen vastausten pohjalta. Keskusteluihin osallistuivat pääsääntöisesti yksiköiden johtoryhmät ja edustettuina olivat niin rikostutkinnan, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kuin lupapalvelun ja taloushallinnonkin vastualueet. Näiden lisäksi on kuultu sisäasiainministeriön vastuuhenkilöitä, keskusrikospoliisia, liikkuvaa poliisia sekä Poliisiammattikorkeakoulun ja Poliisikoulun edustajia.

Rahoituksen suunnittelu ja rahanjako

Poliisilaitokset ovat viime vuosien tiukassa rahoitustilanteessa joutuneet tekemään toimintaa koskevia periaatelinjauksia ilman selkeää kuvaa perustoiminnoille asetetuista minimivaatimuksista ja mm. erilaisten valtakunnallisten

toimintaohjelmien edellyttämien toimien priorisoinneista. Poliisille on myös osoitettu merkittäviäkin lisätehtäviä valtioneuvoston tekemillä periaatepäätöksillä, vaikka niiden toteuttamiseen ei aina ole annettukaan lisärahoitusta.

Toimintaympäristön erityispiirteillä ja niiden muutoksilla on toistaiseksi ollut poliisin sisäisessä rahanjaossa vähäinen merkitys. Rahoitusmalleja tulisikin pyrkiä uudistamaan siten, että niissä huomioitaisiin paremmin ympäristössä tapahtuvat merkittävimmät muutokset ja toiminnalle asetettavat vaatimukset. Mallien tai muiden jakoperusteiden avulla tulisi pyrkiä poliisin perustehtävien hoidon tasapuoliseen turvaamiseen maan kaikissa osissa, jolloin myös alueiden tärkeimmät toimintaan vaikuttavat erityispiirteet otettaisiin nykyistä paremmin huomioon.

Toiminnan suunnittelun, tulosohjauksen ja rahoituksen tulisi liittyä nykyistä tiiviimmin toisiinsa. Toimintaympäristön ja sen muutosten tulisi kytkeytyä paremmin käytössä oleviin rahoitusmalleihin, joiden muuttujia ja painoarvoja tulisi kyetä tarvittaessa joustavasti tarkistamaan. Kun valtakunnan tason mallin lähtökohtana on paikallistason rahoitustarpeen määrittely, tulisi läänien mallien olla paremmin kytköksissä valtakunnalliseen rahanjakoon. Erilaisia onnistuneiksi osoittautuneita toiminnan ratkaisumalleja tulisi kyetä tukemaan mahdollisimman hyvin myös rahoituksen avulla. Toiminnan ja rahoituksen yhteensovittaminen edellyttää aiempaa suuremmassa määrin toimintaympäristön analysointia ja toimintojen vaikuttavuuden arviointia sekä paikallistason mukanaoloa tässä työssä.

Yhteistoiminta ja organisaatioiden uudistaminen

Oikeat organisatoriset ratkaisut muodostavat yhden poliisitoimen tehokkaan hoitamisen tärkeimmistä edellytyksistä. Toiminnan rationalisoimiseksi ja tehostamiseksi on kehitetty erilaisia kihlakuntarajat ylittäviä yhteistoimintamalleja. Kihlakuntajaotukselle pohjautuvat paikallispoliisin rahoitusmallit eivät kuitenkaan tue riittävän hyvin tällaisia ratkaisuja.

Luotettavin tuloksellisuus-, taloudellisuus- ja tehokkuusmittarein toteutettu yhteistoiminnan arviointi olisi välttämätöntä yhteistoiminnan eri muotojen kehittämistä ja

laajentamista koskevassa päätöksenteossa. Yhteistoimintajärjestelyjen lainmukaisuutta koskevat epäselvyydet tulisi myös selvittää.

Paikallispoliisin organisaatiota kehitettäessä olisi arvioitava myös tarve tarkistaa poliisin valtakunnallisten yksiköiden tehtäviä ja voimavaroja sekä niiden suhdetta paikallispoliisiin. Vaikka yhteistyösuhteet valtakunnallisten yksiköiden kanssa onkin paikallispoliisissa koettu pääsääntöisesti myönteiseksi, vastuunjaossa ja toimintojen koordinoinnissa esiintyy epäkohtia, minkä seurauksena resurssit eivät aina ohjaudu poliisitoimintaan sen tarpeiden mukaisesti. Erityisesti tulisi selvittää liikkuvan poliisin mahdollisuudet toimia käytännössä paikallispoliisin reservinä. Kokonaisselvityksiä ja valtakunnallisia linjauksia tarvitaan myös poliisin lupahallinnon palvelujen tasapuoliseksi turvaamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi. Erityisesti yhteispalvelutoimistojen ja -pisteiden hyväksikäyttö ei ole lisääntynyt toivotussa määrin.

Laajempien organisaatiotarkastelujen ja mahdollisten uudistusten ohella toimintaprosessien lähempään analysointiin ja sen perusteella tapahtuvaan toiminnan järjestykselliseen on perusteltua tarvetta. Erityisesti rikostutkimuksen osalta tällaisia analyysyjä on toistaiseksi tehty vähän, vaikka tutkintaan kohdistuu nykyisin mm. rikosprosessiuudistuksesta johtuen yhä enemmän laatu- ja tehokkuusvaatimuksia.

Henkilöresurssien määrän turvaaminen ja koulutuksen kehittäminen

Toiminnan vuotuisen rahoituksen ohella poliisin henkilöstön saatavuus perustuu koulutuksen pitkäjänteiseen suunnitteluun. Henkilöpoistumien korvaamiseksi ja mahdollisesti tietyn suuruisten reservien takaamiseksi olisi tärkeää, että paitsi sisäasiainministeriö, myös eduskunta ottaa talousarvion hyväksymisen yhteydessä edelleenkin kantaa mm. koulutuksen vuotuisten aloituspaikkojen lukumääriin pitemmällä aikavälillä.

Alipäällystön ja päällystön koulutusmäärät tulisi mitoitaa vastaamaan paremmin tulevien vuosien tarpeita. Alipäällystön kohdalla tulisi erityisesti huomioida jo valmistu-

neiden ja aiemmissa koulutusohjelmissa vielä opiskelevien henkilöiden määrä ja mahdollinen sijoitettavuus alipäällystötehtäviin. Tärkeää on myös eri toimin pyrkiä opiskelijoiden tasapuoliseen alueelliseen edustavuuteen, mikä todennäköisemmin ohjaisi henkilöstöä sijoittumaan valmistuksen jälkeen suuremmassa määrin varsinkin päällystöpulasta kärsiviin maan pohjois- ja itäosiin.

Edellytyksiä saada riittävässä määrin päteviä henkilöitä hakeutumaan poliisitoimeen tulee parantaa erityisesti rikostutkinnan kohdalla. Tähän voidaan vaikuttaa niin koulutuksen kuin palkkauksenkin avulla.

Palkkaus ja työvuorosuunnittelu

Poliisin palkkausjärjestelmän uudistamisen avulla tulisi pyrkiä tukemaan toiminnan tehostamista mm. siten, että henkilöresurssit voitaisiin paremmin kohdentaa toimintaympäristön vaatimusten ja toiminnan painopisteaikojen mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että palkkauksen määräytymisessä huomioidaan poliisitoiminnan valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset tarpeet.

Nykyinen tulosityö ja mahdollisimman tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen toiminnan takaaminen edellyttävät, että poliisilaitoksilla olisi pitkälti itsenäinen oikeus päättää virkajärjestelyistään kihlakunnan alueella. Tämä on erityisen tärkeää olosuhteissa, joissa kokonaisresurssit ovat toiminnan tarpeisiin nähden alimitoitettut. Sisäasiainministeriön ja lääninhallitusten ohjauksen tulisikin tässä suhteessa rajoittua yleisen tason puiteohjaukseen. Tällainen menettely olisi sopusoinnussa myös vireillä olevan palkkausjärjestelmän uudistamisen kanssa.

Työaikalaki asettaa osaltaan esteitä poliisitoiminnan tarkoituksenmukaiselle suuntaamiselle. Mahdollisuudet saada aikaan poliisitoiminnan tarpeet paremmin huomioon ottava erillinen poliisin työaikalaki tulisikin selvittää.